CISTERSCAPES
connecting Europe

INFOZENTRUM
v Ebrachovske oranžerii

CISTERSCAPES
connecting Europe

byl udelen roce 2024

EUROPÄISCHES
KULTURERBE-SIEGEL

Sponzor a
koordinátor projektu

Landkreis Bamberg

Poskytovatel
financování

OBERFRANKEN STIFTUNG

diözese würzburg

Kofinanziert von der
Europäischen Union

Gefördert durch
Bayerisches Staatsministerium für
Ernährung, Landwirtschaft, Forsten und Tourismus

Projekt LEADER ve Svobodném státě Bavorsko financovaný v
rámci strategického plánu SZP Německo 2023–2027

VÍTEJTE V ORANŽÉRII OPATSTVÍ EBRACH!

Ilustrace Johann Christoph Volckamer: Nurembergische Hesperides, Norimberk, 1708 [Bavorská státní knihovna Mnichov VD18 14760916-001], s. 51, 38.

Oranžérie

Každý, kdo si v baroku pripadal dulezity, potřeboval na své zahradě oranžerii. Velké úsilí bylo vynaloženo na pěstování exotických rostlin a vystavování jejich plodů.
Aby u nás přezimovaly, potřebovaly bezmrazé a světlé stanoviště. K tomuto účelu byly postaveny speciální budovy, oranžérie.

Ricciardo Meacci, Zahrada Hesperidek 1894.

Plody hesperidek

Obzvláště oblíbené byly citrusové stromy. Byly nejen vzrušujícím doplňkem barokního stolu, objevují se i ve starověkých hrdinských eposech a byly tedy náznakem klasického vzdělání panovníků. Citrusové plody se v řecké mytologii nazývaly „ovoce Hesperid“ podle nymf, které ve své zahradě hlídaly strom se zlatými jablky.

Ale citrusové rostliny jsou také prostě pastvou pro smysly!
Mezi stálezeleným listím nesou květy a plody zároveň. O jeho vůni se říká, že povzbudí ducha a zvedne náladu.

Dnes můžete v našem informačním centru v Ebracherově oranžerii opět objevit staré odrůdy citrusů.

Doufáme, že si to vyzkoušíte!

Jí

CISTERSCAPES
connecting Europe

EUROPEAN
HERITAGE LABEL

OZNAČENÍ
EVROPSKÉ DĚDICTVÍ

uznává kulturní památky zvláště evropského charakteru.
Od dubna 2024 jsou Cisterscapes jedním z 67 míst identifikace evropské soudržnosti, která získala pečeť.

Tyto stránky...
... ztělesňují rozmanitost evropského kulturního dědictví ... zprostředkovávají znalosti o historii Evropy ... osvětlují vývoj společných hodnot Unie ... mají přeshraniční charakter

CISTERSCAPES
connecting Europe

CISTERCIÁNSKÉ KRAJINY SPOJUJÍ EVROPU Cisterciáci spojovali náboženské ideály s nejmodernější vědou a zemědělskou praxí. Vyvinuli kulturní krajinu napříč kontinentem. Šíří tím technické a kulturní inovace. Dnes v síti Cisterscapes spolupracuje 17 klášterních krajin z 5 zemí.

EUROPEAN
HERITAGE LABEL

Klikněte zde pro interaktivní mapu všech aktuálních stránek:

Evropská síť ve vrcholném středověku?

Dceřiné kláštery a mateřské kláštery
Cisterciáci (* 1098) se rychle rozšířili po celé Evropě. V roce 1300 zde bylo již 742 opatství!
Každá cisterze vytváří nové dcery (filiation). Vzniká tak síť příbuzných klášterů, které se pravidelně vzájemně navštěvují (vizitace).
Vyměňují si znalosti, odborníky, technické novinky a také rostliny.
Všechny kláštery Cisterscapes pocházejí od společné „matky“, primárního opatství Morimond.
Původně se všichni opati scházeli jednou ročně v původním klášteře řádu v Cîteaux.

Ilustrace - Název: Cisterciáci zakládali nové kláštery. Expositio in Apocalypsim 1271, Cambridge University Library Ms.mm 5.31 fol.113.
Mapa: Monasteries of the Morimond Filiation in Europe (detail), BEV, Bergfex.at 2008, 2015 GIS zpracování: Gunzelmann/Kemmler, BLfD; Střih 2024: Karl

CESTA CISTERCIÁNŮ
Nová evropská dálková turistická stezka jde po stopách mnichů z minulosti. Spojuje 17 krajin Cisterscapes na třech hlavních liniích o celkové délce téměř 6 500 km a pokračuje do francouzského Burgundska.

Objevte cisterciácké zájezdy online!

Typicky cisterciácký klášter

Výběr místa a zakládající mýty

Pohled z Frankenthaler Weg na klášter Langheim. Náčrt Konrada Geigera 1792
Bamberská státní knihovna (IP 82h), foto: Gerald Raab, upravil R. Karl

Cisterciáci popisují své klášterní lokality formulačně jako „místa hrůzy a pusté osamělosti“. Zakladatelské legendy posilují mýtus o nedotčené, nehostinné divočině, kterou mniši proměňují v prosperující krajinu.

Ve městech, opevněných městech a vesnicích se nesmějí stavět žádné kláštery
Kodex von Trient, kapitola IX, 3 [Brem/Altermatt 1998, 47]

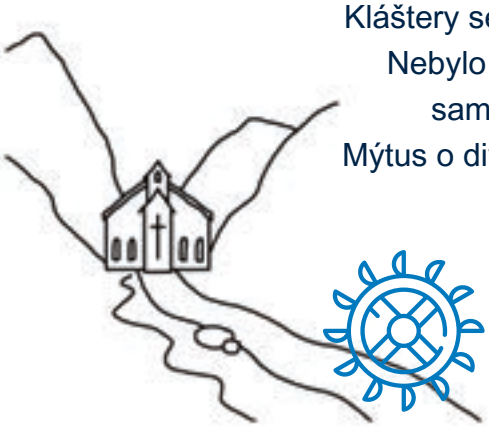

Kláštery se nacházely uprostřed rozsáhlých lesů. Nebylo neobvyklé, že mniši vytvořili tuto „lesní samotu“ sami po osídlení stávajících měst. Mýtus o divočině také zahrnuje typické zobrazení jako příkaz k čištění.

Kláštery byly v údolí. Byla to mokrá a obtížná místa. Hydraulické inženýrství přeměnilo tuto nevýhodu na cenný zdroj prostřednictvím kanálů, mlýnů a rybníků.

Cisterciáci se často nacházeli na územních hranicích a nikdy příliš daleko od centrálních obchodních cest.
V okolních sídelních centrech opatství udržovala městská nádvoří pro odbyt přebytků z vlastního hospodářství klášterů.

Ilustrace:
Q-Initial, Městská knihovna v Dijonu, MS 170, 75v.

Stopy našeho hospodářství můžete v klášterních krajinách objevovat ještě dnes!

Jako reformní řád se ridi cisterciáci na řeholi sv. Benedikt. Jeho pokyn „Modli se a pracuj!“ vykládají zvláště přísně. Berou to jako požadavek soběstačnosti.
Vše, co opatství potřebovalo, si musela sama vyrobit.

Pro tuto soběstačnost byli závislí na reholnicích. Byli to laičtí mniši, kteří odlehčili sborovým mnichům od těžké fyzické práce.

Krajina kláštera Ebrach

Jak přišli cisterciáci z Francie do Frank?
K založení kláštera jste potřebovali nejen dobrou vůli odpovědného biskupa, ale také místní šlechty, která darovala majetek. Morimond byl obsazen mnichy z německé (vysoké) šlechty. Je logické, že rané základy šly do míst, kde měli mniši spojení.
Ebrach byl založen v roce 1127 – „matce“ Morimondovi bylo 10 let – jako první cistercová ruda na pravém břehu Rýna. Cisterciáci měli vynikající vztahy mezi světskou i duchovní šlechtou. Zakládající opat z Ebrachu Adam byl v kontaktu s Bernardem z Clairvaux, nejslavnějším a nejvlivnějším ze všech cisterciáků.

Bernhard von Clairvaux, Vera effigies, cca 1700, refektář v opatství Rein, detail

Divočina nebo co?

Adam a jeho dvanáct bratrů, kteří přišli z Morimondu, procházeli neprůchodným lesem a odpočívali v údolí Ebrach, když se z podrostu náhle vyloupl obrovský kanec, vytrhl Adamovi opatovu hůl a zmizel v lese. Mniši samozřejmě okamžitě začali pronásledovat, načež divočák upustil hůl u živé říčky. Mniši vzali tuto událost jako božské znamení a rozhodli se na tomto místě postavit klášter.

V údolí Středního Ebrachu stál Adam a jeho mniši nejen v „divokém“ Steigerwaldu, ale také uprostřed napětí mezi dvěma diecézemi.

Od založení Bamberku v roce 1007 má Würzburg nárok na vyrovnaní. V této souvislosti král Würzburgu roce 1023 udelil pravo lovu v Steigerwaldu.

Cisterciáci se často nacházejí na hranicích území. Jsou vhodné a dobre je jisti.

Samotný areál kláštera daroval šlechtic Berno spolu se svými sourozenci Richwinem a Bertradem. Dárci často vstupovali do „svého“ kláštera jako bratři laici. Četné dary a akvizice brzy rozšířily oblast opatství Ebrach na vlastní území s Mönchgau a Möncheigen.

V žádném případě to nebyla „divoká, opuštěná oblast, dokonce […] doupě zlodějů“, jak to v 18. století vyjádřil opat Söllner.

Krajina kláštera Ebrach

Místo kláštera bylo dobře vybráno - ať už to bylo prostřednictvím božsky inspirovaného kance, prostřednictvím chytrého opata Adama nebo prostřednictvím regionálních a národních sítí...
Střední údolí Ebrachu má velké povodí. Kromě všech přímých použití je voda i v moderní době nejdůležitějším zdrojem energie. Tam, kde bylo potřeba hodně energie, se stavěly mlýny.
V bezprostředním okolí vedly důležité dopravní tepny (např. Hohe Straße z Würzburgu do Bamberku).
Přímo u staveniště kláštera byla bohatá naleziště kamene a lesy. Součástí daru bylo několik osad v této oblasti.
Stručně řečeno: v asketickém, osamělém údolí byly k dispozici stavební materiály, dělníci a dobré spojení.

Mapový podklad: © Data: geoportal.bayern.de, Bavorská zeměměřická správa; v červeném průběhu vysoké silnice Würzburg-Bamberg

Z vesnice do Grangie - sidliste
V okolí Ebrachu lze nalézt řadu sídel, která byla po příchodu mnichů popsána jako opuštěná. Například Bergtheim, Rombach, Kaltenklingen nebo Horbei. Tyto pustene vesnice jsou někdy nahrazeny vlastním majetkem kláštera, tzv. Grangies. Příkladem toho je Winkelhof, který vznikl z osady Winkele.
Zda takové přesídlení probíhalo systematicky, ve smyslu „farmářského osídlení“, nelze v pramenech dohledat. Zarážející je však kumulace těchto procesů v oblasti cistercií.

Winkelhof s okolním rybníkem, foto: Dr. Birgit Kastnerová

Cisterciáci sklízejí obilí, detail z opatství Bernhard Altar Abbey Zwettl, Jörg Breu starší. A.

Inovace v zemědělství
S cisterciáky se rozšířily i kulturní techniky jako kolový pluh a trojpolní hospodaření. Často jsou prezentovány i zemědělské aktivity. Jsou součástí sebeobrazu řádu.

Vyobrazení cisterciáckého zemědělství v Reiner Musterbuch ukazuje mimo jiné kolový pluh. ÖNB c. 507, 120 8-13, f 1v

Klášter jako centrum

Začátky

Nevíme, zda darovane panstvi od Edelfrei Berno zahrnovalo budovy nebo jak žili první mniši, když stavěli klášter. Ve fázi zakládání zde pravděpodobně stál malý dřevěný kostelík. Již v roce 1137, sedm let po založení kláštera, byl biskupem z Würzburgu vysvěcen první kamenný kostel.

V roce 1200 se začalo se stavbou kaple svatého Michala, která existuje dodnes. Měla půdorys kostela ve tvaru kříže a působivou velikost, ale byla zamýšlena pouze jako dočasné řešení.

V témže roce byly položeny základní kameny dnešního klášterního kostela. Michalská kaple byla vysvěcena již v roce 1207. Dokončení velké gotické baziliky trvalo až do roku 1285.

Cisterciáci staví klášterní kostel. Maulbronn základní deska, detail.

Kostel je jistě nejdůležitější stavbou kláštera, ale taková cisterna byla soběstačná komunita. To znamenalo, že byl zároveň duchovním centrem, zemědělskou a řemeslnou výrobou, správním střediskem a obchodní kanceláří. Všechny tyto funkce se odrážejí ve stavební struktuře kláštera. Najdete zde stodoly, dílny, kůlny, sklady i knihovnu, ubytovnu, kuchyni, menzu a křížovou chodbu. Středověký klášter známe jen z několika ilustrací s bezpochybnou přesností.

Klášter jako pravidlo

Klášterní majetek rostl dary a nákupy. Vznikají převážně uzavřená území, ve kterých opatství sdružuje co nejvíce práv. K výkonu tohoto pravidla jsou zřízena krajská správní střediska, správní soudy. Sedí tam zástupci kláštera. Tam poddaní platí daně. Tam se koná spravedlnost.

Východně od Ebrachu směrem na Bamberg to byl například Mönchherrnsdorf až do přesunu správního sídla do významného poutního místa Burgwindheim. Okresní soudy jsou spolu s městskými soudy nejvýznamnějšími představiteli kláštera. Dnes se většinou mluví o úředních zámcích. Proč je jasné, když vidíte budovy před očima.

Kolem roku 1700 bylo nejen jádro města Ebrach a klášterní komplex přestavěno nejvýznamnějšími barokními architekty. Všechny správní dvory byly přeměněny na reprezentativní barokní paláce s odpovídajícími zahradami.

Nic z toho se nestalo jen z estetických důvodů. Budovy a mědirytiny vyrobené speciálně pro ně sloužily spíše jako důkaz snahy, ziskat pravni sobestacnost.

Ne nadarmo nechal würzburský princ-biskup Friedrich Karl von Schönborn veřejně spálit ve Würzburgu „Stručné dějiny opatství Ebrach“, které obsahovaly také rytiny, opata Söllnera.

Söllnerův popis místa kláštera Ebrach jako čisté „divočiny“ a „zlodějského doupěte“ do doby, než se oblasti ujali mniši, proto není jen projekcí mýtu o cisterciácké divočině. Záměrně také zakrývá starší práva a struktury.

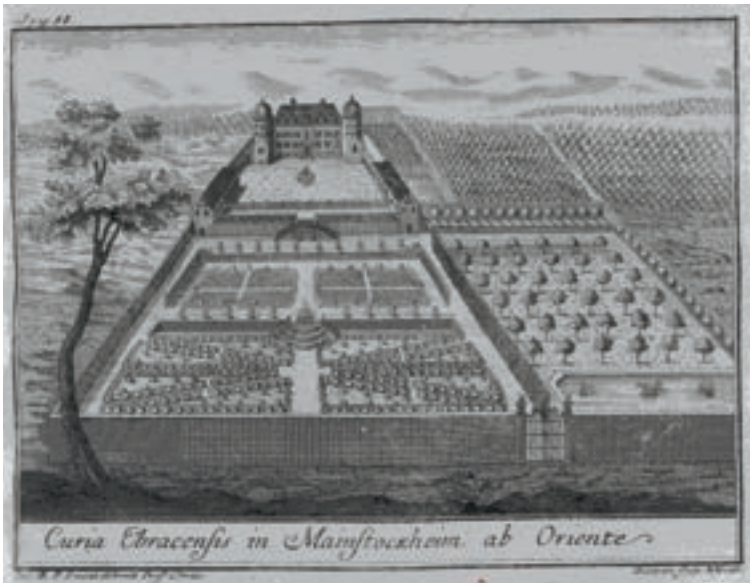

Rytiny oficiálních hradů Ebrach z Brevis Notitia, výběr. Bamberská státní knihovna

EUROPEAN
HERITAGE LABEL

OZNAČENÍ
EVROPSKÉ DĚDICTVÍ

CISTERSCAPES – CISTERCIAN LANDSCAPES CONNECTING EUROPE

The site unites 17 monastic landscapes in 5 European states. They represent the reform order of the Cistercians, which, after its foundation in 1098, rapidly developed into a European High Medieval network. Across Europe, Cistercians shared common principles to manage their estates. This unique combination of religious ideals with innovative science and agricultural practice very effectively promoted cultural and technical innovations. It has significantly shaped European cultural landscapes. As a European Heritage Label Site, Cisterscapes focusses on safeguarding this heritage for present day's generations.

CISTERSCAPES – CISTERCIÁNSKÉ KRAJINY SPOJUJÍCÍ EVROPU

Síť Cisterscapes spojuje 17 klášterních krajin v pěti evropských zemích. Představuje reformní řád cisterciáků, který se po svém založení v roce 1098 rychle šířil Evropou vrcholného středověku. V celé Evropě dodržovali cisterciáci společné zásady pro řízení svých hospodářství. Tato jedinečná kombinace náboženských ideálů, inovativní vědy a zemědělských metod velmi účinně podporovala kulturní a technické inovace. Významně utvářela evropskou kulturní krajinu. Společenství Cisterscapes, které získalo označení Evropské dědictví (European Heritage Label), se zaměřuje na ochranu tohoto dědictví pro současné generace.

EUROPE STARTS HERE!

EVROPA ZAČÍNÁ ZDE!